

PRETHODNO PRIOPĆENJE

UDK: 0004.738.5
Primljeno: rujan 2022.

ZRINKA PUHARIĆ*, IVANA METER**, FILIP PUHARIĆ***, DAMIR LAUŠ****

Ovisnost o internetu – jesmo li u opasnosti?

Sažetak

Od trenutačnog broja svjetskog stanovništva (7,9 milijardi), broj korisnika interneta do polovice 2022. iznosio je oko 5,3 milijarde. Promatramo li detaljnije prevalenciju interneta u Hrvatskoj (4,1 milijun stanovnika), broj korisnika tog medija doseže brojku od 3.787.838. U radu se korištenjem standardizirane ankete ispituje ovisnost o internetu 588 srednjoškolaca s područja Virovitice. Prvi dio ankete predstavlja sociodemografske podatke ispitanika, a drugi dio sadrži ljestvicu ovisnosti prema autorici K. S. Young. Rezultati ispitivanja pokazuju da blagu ovisnost pokazuje 354 (60,8%) ispitanika, umjerenu 59 (10,1%), a tešku ovisnost 6 (1%) ispitanika. Rezultati na skali blage ovisnosti pokazuju da na rezultat statistički značajno utječu vrsta škole (gimnazija vs. tehnička škola), povećana frekvencija konzumacije alkohola i aktivno bavljenje slobodnim izvanškolskim aktivnostima. Rezultati skale srednje razine ovisnosti s obzirom na promatrane varijable ne pokazuju statistički značajan utjecaj na rezultat. Rezultati skale teške razine ovisnosti s obzirom na promatrane varijable pokazuju statistički značajan utjecaj na rezultat s obzirom na vrstu škole (tehnička vs. gimnazija) te mjesto stanovanja (selo). Logističkom regresijom dobiveno je da ispitanici koji su ovisni o internetu imaju 0,655 puta veću vjerojatnost konzumacije alkohola, u odnosu na one koji nisu ovisni o internetu. S obzirom na to da je prisutnost interneta u našem životu neizbježna, što uz brojne pozitivne, može donijeti i negativne posljedice (zlostavljanje, krađa identiteta, govor mržnje, seksualno iskorištavanje maloljetnika i sl.), radi zaštite djece i mladih potrebna je multisektorska suradnja na edukaciji i prevenciji.

Ključne riječi: ovisnost o internetu, prevencija, edukacija, srednjoškolci, sociodemografske varijable.

* doc. dr. sc. Zrinka Puharić, Veleučilište u Bjelovaru, Trg E. Kvaternika 4, 43000 Bjelovar, Hrvatska.

** Ivana Meter, Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo, Crkvena 21, 31000 Osijek, Hrvatska.

*** Filip Puharić, Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Braće Branchetta 20/1, 51000 Rijeka, Hrvatska.

**** dr. sc. Damir Lauš, Veleučilište u Bjelovaru, Trg E. Kvaternika 4, 43000 Bjelovar, Hrvatska.

1. UVOD

Definicija interneta jest da je „Internet mreža koja povezuje mnogobrojne računalne sisteme i mreže, zasnovana na zajedničkom adresnom sustavu i komunikacijskom protokolu“ (Anić, Goldstein, 2007). Od trenutnog broja stanovnika u svijetu, koji broji nešto više od 7,9 milijardi ljudi, broj korisnika interneta do polovice 2022. iznosio je oko 5,3 milijarde. Broj korisnika interneta u Hrvatskoj (4,1 milijun stanovnika) doseže 3.787.838 (Internet World Stats, 2022). Uporaba interneta postala je svakodnevnica osoba svih životnih dobi, a naročito mladih. Istraživanje u Hrvatskoj na reprezentativnom uzorku djece pokazuje da većina njih u dobi od 9 do 17 godina ima mogućnost pristupanja internetu, kao i da većina posjeduje mobitel, pametni telefon, računalo ili neki drugi uređaj pomoću kojega mogu pristupiti internetu kada im je to potrebno (Ciboci i sur., 2020). U ljudski život taj je medij unio velike promjene i pružio razne mogućnosti jer zahvaljujući njemu do željenih informacija dolazimo za samo nekoliko sekundi. Istraživanja pokazuju da adolescenti vrijeme na internetu najviše provode gledajući videouratke, slušajući glazbu, pretražujući informacije za učenje, čitajući vijesti, dopisujući se putem aplikacija te igranjem online igara (Smahel i sur., 2020; Ciboci i sur.; 2020, Vejmelka, Strabić, i Jazvo, 2017). Ne smije se zanemariti ni činjenica da se, iako je dostupan svim ljudima diljem svijeta, putem njega može nanijeti i šteta korisnicima ako dospije u ruke kriminalnih osoba (nasilje, zlostavljanje, pornografija i dr.) (Vincek Škvorc, 2016). Zbog dostupnosti i zanimljivosti sadržaja koje nudi, može izazvati i ovisnost.

Prekomjerna upotreba internetskog sadržaja može izazvati ovisnost. Psihološki znakovi ovisnosti o internet su: gubitak osjećaja za vrijeme, fizička i društvena izolacija, smanjen uspjeh u školi, financijska kriza, laganje, napetost, nervoza, agresija, depresija, samoubojstvo. Fizički znakovi ovisnosti su: psihosomatske smetnje, poremećaji hiperaktivnosti i deficit pažnje, neurološki problemi, kao i problemi u ponašanju. Sindrom karpalnog kanala – bol i ukočenost u rukama i zglobovima, suhe, krvave i napete oči, bol u vratu i leđima što izaziva glavobolje, poremećaj sna, kroničan umor i neispavanost, problemi u prehrani, oštećenje vida, deformacija lokomotornog sustava, pogoršanje osobne higijene (Radat i sur., 2010).

Definicija ovisnosti prema Desetoj reviziji Međunarodne klasifikacije bolesti i srodnih zdravstvenih problema glasi: ovisnost je „skupina pojava ponašanja, spoznaje i fizičkih promjena koje se razvijaju nakon ponavljane uporabe pojedinih tvari, i redovito uključuju jaku želju za uzimanjem te tvari i poteškoće u kontroli njezinog uzimanja“ (WHO, 2012). Kimberly Young definira ovisnost o internetu kao „poremećaj gubitka samokontrole i kontrole nagona koji ne uključuje opojna sredstva, a ima posljedice na zdravstveni, akademski, profesionalni i obiteljski razvoj te osobno funkcioniranje“ (Young, 2009).

Ovisnost o internetu ne postoji kao službena dijagnoza u petom izdanju Dijagnostičkog i statističkog priručnika za duševne poremećaje (DSM V), a ne postoji ni u desetom izdanju Međunarodne klasifikacije bolesti i srodnih zdravstvenih problema (MKB-10) iako se prevalencija ovog poremećaja procjenjuje na 6,3 – 37,9% u Aziji; 0,3 – 8,2% u Americi; 1 – 21,3% u Europi (Doung, Liaw i Mathurin Augustin, 2020), a 4 – 18% kod adolescenata (Kuss i sur., 2014). Ovisnost o internetu nije formalno uvrštena kao psihički poremećaj, no navodi se u Dodatku kao fenomen Ovisnosti o internetskim igrama te je stoga potrebno

više kliničkih ispitivanja i iskustava prije nego što se bude mogla uvrstiti u glavni priručnik (WHO, 2012; Petry i sur., 2014.).

2. CILJ

Cilj rada je međunarodno validiranim instrumentom Test ovisnosti o internetu (Internet Addiction Test IAT; Young, 2009) ispitati učestalost korištenja interneta kod učenika u srednjim školama u Virovitici, razinu ovisnosti o internetu te postoje li statistički značajne razlike s obzirom na dob, spol, mjesto stanovanja te vrstu škole koju ispitanici pohađaju, školski uspjeh i obrazovanje roditelja i je li ovisnost o internetu povezana s ostalim oblicima ovisničkog ponašanja.

3. ISPITANICI I METODE

U istraživanju je sudjelovalo 588 učenika (za maloljetne ispitanike uz suglasnost roditelja), i to iz Tehničke škole u Virovitici 256 (43,5%) i gimnazije Petra Preradovića u Virovitici 332 (56,5%). U planiranju i provedbi istraživanja potpuno se poštovao Etički kodeks istraživanja s djecom (Ajduković i Keresteš, 2020). Prije provedbe istraživanja učenici i roditelji bili su obaviješteni pisanim putem o svrsi i važnosti istraživanja, predviđenom trajanju ispunjavanja ankete te njezinu sadržaju. Sudionici su bili upoznati s pravom na anonimnost, tj. da se njihovi odgovori neće moći povezati s njima. Anketa je bila anonimna i sastavljena od dva dijela, a ispitanici su je dobrovoljno ispunili na satu razredne nastave.

Prvi dio sastojao se od grupe pitanja vezanih uz sociodemografska obilježja ispitanika, a u drugom dijelu korišten je Test ovisnosti o internetu od ukupno 20 pitanja na koja su ispitanici odgovorili odabirom brojeva od 0 do 5. Odabirom odgovarajućeg broja ispitanici biraju onu tvrdnju koja ih najbliže opisuje 0 – nikada, 1 – rijetko, 2 – povremeno, 3 – učestalo, 4 – često i 5 – uvijek. Zbroj bodova svih 20 pitanja svrstava se u četiri kategorije, a te kategorije rangirane su prema bodovnom kriteriju kao nepostojanje problema (0 – 19), blaga (20 – 49), srednja (50 – 79) i visoka (80 – 100) razina ovisnosti o internet (Faraci i sur., 2013). Za obradu podataka upotrijebljeni su deskriptivna statistika, Hi-kvadrat test, T-test, Anova te Logistička regresija.

4. REZULTATI

4.1. Sociodemografske karakteristike ispitanika

Ukupno je sudjelovalo 588 ispitanika; 364 (62,1%) mladića i 222 (37,9%) djevojaka; 209 (35,5%) punoljetnih učenika; najviše maturanata 174 (29,6%); podjednako iz grada i sa sela; očevi pretežno imaju završenu srednju školu 397 (67,5%), kao i majke 384 (65,3%). Pušača je 142 (24,2%); konzumenata alkohola na tjednoj razini 148 (25,2%); srednoškolaca koji su barem jednom konzumirali drogu 118 (20,1%). Uređaj kojim je moguće pristupiti internetu posjeduje 585 (99,5%) ispitanika. S obzirom na duljinu upotrebe interneta, 146 (24,7%) ispitanika često ostaje na internetu dulje od planiranog, dok njih 145 (24,6%) to radi povremeno, a 123 (21,0%) uvijek. Kada se zbroje te vrijednosti, dobije se ukupan rezultat od

412 (70,08%) ispitanika. Želju za što duljim ostajanjem na internetu iskazuje 237 (40,3%) ispitanika.

4.2 Ovisnost o internetu

Standardizirana anketa KS Young sadrži 20 pitanja

Tablica 1: Broj bodova po kategorijama

Broj bodova po kategorijama	Broj		Postotak	
	Broj	Postotak	Broj	Postotak
	0 – 19	167	28,0 %	
	20 – 49	354	60,8 %	
	50 – 79	59	10,1 %	
	80 – 100	6	1,0 %	
	Ukupno	588	100,0 %	

167 (28, 0%) ispitanika ima 0 – 19 bodova i prema kriterijima nije ovisno o internetu, 354 (60,8%) nalazi se u kategoriji 20 – 49 bodova što upozorava na blagu ovisnost, 59 (10,1%) nalazi se u kategoriji 50 – 79 bodova što je umjerena ovisnost, dok je šest ispitanika 6 (1,0%) u zadnjoj kategoriji 80 – 100 bodova teške ovisnosti.

Tablica 2: Ovisnost o internetu i sociodemografski kriteriji

	Broj bodova kategorije										p*
	0 – 19		20 – 49		50 – 79		80 – 100				
	N	%	N	%	N	%	N	%			
Tvoj spol	Muško	100	27,9 %	222	61,8 %	33	9,2 %	4	1,1 %	$\chi^2=1,051$ df=3 p=0,789	
	Žensko	61	27,6 %	132	59,7 %	26	11,8 %	2	0,9 %		
	Ukupno	161	27,8 %	354	61,0 %	59	10,2 %	6	1,0 %		
Koliko imaš godina	15	16	17,8 %	62	68,9 %	11	12,2 %	1	1,1 %	$\chi^2=19,001$ df=15 p=0,214	
	16	38	25,9 %	93	63,3 %	13	8,8 %	3	2,0 %		
	17	51	36,7 %	76	54,7 %	11	7,9 %	1	0,7 %		
	18	52	30,1 %	102	59,0 %	18	10,4 %	1	0,6 %		
	19	6	19,4 %	20	64,5 %	5	16,1 %	0	0,0 %		
	20	0	0,0 %	1	50,0 %	1	50,0 %	0	0,0 %		
Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %			
U koju školu ideš	Tehnička	80	31,6 %	148	58,5 %	21	8,3 %	4	1,6 %	$\chi^2=5,289$ df=3 p=0,152	
	Gimnazija	83	25,2 %	206	62,6 %	38	11,6 %	2	0,6 %		
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %		

Razred	1	25	19,1 %	91	69,5 %	13	9,9 %	2	1,5 %	$\chi^2=14,477$ df=9 p=0,106
	2	43	29,9 %	81	56,3 %	17	11,8 %	3	2,1 %	
	3	47	34,6 %	79	58,1 %	9	6,6 %	1	0,7 %	
	4	48	28,1 %	103	60,2 %	20	11,7 %	0	0,0 %	
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %	
S kojim uspjehom si završio/la prošli razred	Ponavljajući sam	4	19,0 %	15	71,4 %	1	4,8 %	1	4,8 %	$\chi^2=11,311$ df=12 p=0,502
	2	4	36,4 %	7	63,6 %	0	0,0 %	0	0,0 %	
	3	43	31,4 %	76	55,5 %	16	11,7 %	2	1,5 %	
	4	62	25,1 %	154	62,3 %	28	11,3 %	3	1,2 %	
	5	49	29,7 %	102	61,8 %	14	8,5 %	0	0,0 %	
	Ukupno	162	27,9 %	354	60,9 %	59	10,2 %	6	1,0 %	
Živiš u	gradu	70	28,0 %	153	61,2 %	26	10,4 %	1	0,4 %	$\chi^2=1,732$ df=3 p=0,630
	na selu	93	28,0 %	201	60,5 %	33	9,9 %	5	1,5 %	
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %	
Tvoji roditelji	žive zajedno	147	28,2 %	318	60,9 %	52	10,0 %	5	1,0 %	$\chi^2=0,467$ df=3 p=0,926
	ne žive zajedno	16	26,7 %	36	60,0 %	7	11,7 %	1	1,7 %	
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %	
Tvoja majka je završila	osnovnu	22	27,5 %	44	55,0 %	12	15,0 %	2	2,5 %	$\chi^2=7,104$ df=6 p=0,311
	srednju	111	29,3 %	228	60,2 %	36	9,5 %	4	1,1 %	
	višu ili visoku školu	30	24,4 %	82	66,7 %	11	8,9 %	0	0,0 %	
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %	
Tvoj otac je završio	osnovnu	9	20,9 %	28	65,1 %	6	14,0 %	0	0,0 %	$\chi^2=3,941$ df=6 p=0,685
	srednju	118	29,9 %	233	59,1 %	38	9,6 %	5	1,3 %	
	višu ili visoku školu	36	24,8 %	93	64,1 %	15	10,3 %	1	0,7 %	
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %	
Baviš li se nekom slobodnom izvanškolskom aktivnošću	da	107	28,7 %	226	60,6 %	37	9,9 %	3	0,8 %	$\chi^2=0,844$ df=3 p=0,839
	ne	55	26,4 %	128	61,5 %	22	10,6 %	3	1,4 %	
	Ukupno	162	27,9 %	354	60,9 %	59	10,2 %	6	1,0 %	

Pušiš li	da	40	28,4 %	84	59,6 %	16	11,3 %	1	0,7 %	$\chi^2=2,634$ df=6 p=0,853
	ne	116	27,6 %	260	61,8 %	40	9,5 %	5	1,2 %	
	presta/la sam	7	36,8 %	9	47,4 %	3	15,8 %	0	0,0 %	
	Ukupno	163	28,1 %	353	60,8 %	59	10,2 %	6	1,0 %	
Konzumiraš li alkohol	da, svaki tjedan	26	17,9 %	97	66,9 %	19	13,1 %	3	2,1 %	$\chi^2=16,261$ df=6 p=0,012
	da, svaki mjesec	62	28,1 %	140	63,3 %	17	7,7 %	2	0,9 %	
	ne	75	34,7 %	117	54,2 %	23	10,6 %	1	0,5 %	
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %	
Jesi li ikada probao/la neku drogu	da	27	23,3 %	74	63,8 %	14	12,1 %	1	0,9 %	$\chi^2=1,941$ df=3 p=0,585
	ne	136	29,2 %	280	60,1 %	45	9,7 %	5	1,1 %	
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %	
Igraš li igre na sreću (loto, bingo, kladionica)	svaki dan	2	16,7 %	5	41,7 %	4	33,3 %	1	8,3 %	$\chi^2=43,515$ df=9 p=0,000
	svaki tjedan	6	20,7 %	18	62,1 %	2	6,9 %	3	10,3 %	
	svaki mjesec	22	24,2 %	57	62,6 %	11	12,1 %	1	1,1 %	
	nikada	133	29,6 %	274	60,9 %	42	9,3 %	1	0,2 %	
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %	
Jesi li do sada imao/la spolni odnos	da	63	30,6 %	118	57,3 %	22	10,7 %	3	1,5 %	$\chi^2=2,066$ df=3 p=0,559
	ne	100	26,6 %	236	62,8 %	37	9,8 %	3	0,8 %	
	Ukupno	163	28,0 %	354	60,8 %	59	10,1 %	6	1,0 %	

S obzirom na promatrane parametre, možemo uočiti da smo u kategoriji ispitanika koji učestalije piju alkohol zabilježili veći udio mladih koji postižu veći broj bodova u anketi te kako se s porastom učestalosti igranja igara na sreću znatno smanjuje udio ispitanika koji sukladno s bodovima ankete nisu ovisni o internetu.

4.3. Analiza rezultata s obzirom na blagu ovisnost o internetu (20 – 49 bodova)

Analiza je provedena za sljedeće varijable: spol, škola, školski uspjeh, mjesto stanovanja, obrazovanje majke i oca te bave li se ispitanici slobodnim izvanškolskim aktivnostima.

Tablica 3: Analiza prema školi koju pohađaju u kategoriji 20 – 49 bodova

	U koju školu ideš	N	Aritmetička sredina	Std. devijacija	Std. greška sredine
Broj bodova	Tehnička	148	31,00	8,472	,696
	Gimnazija	206	33,60	8,341	,581

Tablica 4: Analiza prema školi koju pohađaju u kategoriji 20 – 49 bodova

		Levenov test jednakosti varijanci		T-test		
		F	Sign	t	Stupnjevi slobode	Sign (dvostrana)
Broj bodova	Jednake varijance pretpostavljene	,389	,533	-2,871	352	,004
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-2,863	313,881	,004

Tablica 5: Slobodna izvanškolska aktivnost

	Baviš li se nekom slobodnom izvanškolskom aktivnosti	N	Aritmetička sredina	Std. Devijacija	Std. greška sredine
Broj bodova	Da	226	31,82	8,245	,548
	Ne	128	33,73	8,784	,776

Tablica 6: Slobodna izvanškolska aktivnost

		Levenov test jednakosti varijanci			T-test	
		F	Sign	T	Stupnjevi slobode	Sign (dvostrana)
Broj bodova	Jednake varijance pretpostavljene	2,275	,132	-2,038	352	,042
	Jednake varijance nisu pretpostavljene			-2,002	250,210	,046

S obzirom na spol, školski uspjeh, mjesto stanovanja, obrazovanje oca i majke, nije pronađena statistički značajna razlika, dok jest s obzirom na vrstu škole (učenici gimnazije više ovisni o internetu u usporedbi s učenicima iz tehničke) te bavljenje slobodnom aktivnošću (manja zaokupljenost internetom) (Tablice 3, 4, 5, 6).

4.4. Analiza rezultata s obzirom na umjerenu ovisnost o internetu (50 – 79 bodova)

Analiza je provedena za sljedeće varijable: spol, škola, školski uspjeh, mjesto stanovanja, obrazovanje majke i oca te bave li se ispitanici izvannastavnim aktivnostima. Ni u kojoj varijabli nisu pronađeni statistički značajni rezultati.

4.5. Analiza rezultata s obzirom na tešku ovisnost o internetu (80 – 100 bodova)

Budući da je samo 6 osoba (1,0%) postiglo taj rezultat, opisani su na sljedeći način: četiri mladića i dvije djevojke; četiri ispitanika iz tehničke škole, a dvoje iz gimnazije; troje je prošlo s vrlo dobrim uspjehom, dvoje s dovoljnim, a jedan je ponavljač; petero živi na selu, a jedan u gradu; četvorici ispitanika majke imaju završenu srednju školu, a dvojici osnovnu; petorici ispitanika očevi su završili srednju, a jednom i visoku školu; pola ispitanika bavi se nekom izvanškolskom aktivnošću.

4.6. Povezanost ovisnosti o internetu s konzumacijom alkohola i igara na sreću

Za navedeni skup pitanja provedena je logistička regresija. Ovisnost o internetu podijeljena je u dvije kategorije, 0 = ne i 1 = da, što predstavlja broj bodova 0 – 19 i 20 – 100.

U prvom regresijskom modelu u odnos je stavljena ovisnost o internetu i konzumacija alkohola, s ciljem da se dobije brojčani pokazatelj između ovisnosti o internetu i konzumacije alkohola.

Tablica 7: Ovisnost o internetu i konzumacija alkohola

		Konzumiraš li alkohol		
		Da, svaki tjedan	Da, svaki mjesec	Ne
Ovisnost o internetu	Ne	26	62	75
	Da	119	159	141

Tablica 1.8: Varijable u jednadžbi – konzumacija alkohola

	B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
Konzumiraš	-,423	,124	11,732	1	,001	,655
Konstanta	1,866	,292	40,981	1	,000	6,463

Ispitanici koji su ovisni o internetu imaju 0,655 puta veću vjerojatnost konzumacije alkohola u odnosu na one koji nisu ovisni o internetu.

U drugom regresijskom modelu u međusobni odnos stavljeni su ovisnost o internetu i igranje igara na sreću, a cilj je ustanoviti povećava li se i učestalost igranja igara na sreću s povećanjem vremena provedenog na internetu. Analizom regresija nije dokazana.

5. RASPRAVA

Danas se sve više pozornosti pridaje novom poremećaju „ovisnosti o internetu“ s obzirom na to da djeca i mladi sve više vremena provode na internetu koristeći se njegovim različitim mogućnostima (Robotić, 2015). Rezultati tog istraživanja pokazuju kako 585 srednjoškolaca ili njih 99,5% posjeduje uređaj kojim je moguće pristupiti internetu. U istraživanju provedenom u bjelovarskim srednjim školama trećina ispitanika odnosno 32,0% potvrdila je da na internetu uvijek ostane dulje od planiranog, dok samo ponekad to čini 59,8% ispitanika, a njih 8,3% nikad ili rijetko ostaju na internetu dulje od planiranog (Puharić i sur., 2014), što je manje od istih rezultata ovog istraživanja. Kao jedan od mogućih znakova ovisnosti o internetu Kimberly Young navodi vrijeme provedeno na internetu dulje nego što je u početku planirano (Young, 2009), stoga ove rezultate ne smijemo zanemariti. Prema istraživanju Carević i suradnika, na slično postavljenu tvrdnju: Kada sam na internetu u sebi ponavljam „Još samo par minuta“, rezultati na uzorku od 201 učenika pokazali su da 98 (48,75%) ne može kontrolirati vrijeme provedeno na internetu, odnosno da ostaju na internetu dulje od planiranog (Carević, Mihalić, Sklepić, 2014), što je slično rezultatima ovog istraživanja. Prema spolu, u ovom istraživanju nije pronađena statistički značajna razlika u povezanosti dok neka istraživanja pokazuju da su muškarci skloniji razvijanju ovisničkog ponašanja (Chung i sur., 2019; Hassan i sur., 2020). Prema rezultatima istraživanja Bilić i Ljubić Golub, postoji veća ovisnost patološkog igranja videoigara kod učenika strukovnih škola u odnosu na gimnazijalce, a samim time i ovisnosti o internetu. Kao razlog tome navode da je opterećenje u strukovnim školama manje i tako im se ostavlja više slobodnog vremena za internet u odnosu na učenike gimnazije (Bilić, Golub, 2011), dok drugo istraživanje navodi da su znakovi ovisnosti o internetu u većoj mjeri zabilježeni kod učenika gimnazija u odnosu na strukovne škole (Carević i sur., 2014), kao i ovo istraživanje. Metaanalizom 27 studija skupina autora utvrdila je određene povezanosti između uporabe društvenih mreža i rizičnih ponašanja (Vannucci i sur., 2020). Također je ustanovljeno kako se porastom učestalosti igranja igara na sreću znatno smanjuje udio ispitanika koji nisu ovisni o internetu, što potvrđuju i ostala istraživanja (Tsitsika i sur., 2011). Napravljena je analiza povezanosti školskog uspjeha i ovisnosti o internetu te je ustanovljeno da ne postoji znatna razlika pretjerane upotrebe interneta i uspjeha u školi, kao što postoji u analizi ostalih istraživanja (Chung i sur., 2019, Andrie i sur., 2019). Ustanovljena je znatna razlika s obzirom na to bave li se ispitanici izvannastavnim aktivnostima u bodovnoj skupini 20 – 49. Prosječan broj bodova za ispitanike koji se bave slobodnom aktivnošću iznosi 31,82 bodova, dok za ispitanike koji se ne bave slobodnom aktivnošću iznosi 33,73 bodova, stoga vidimo kako je upotreba interneta obrnuto proporcionalna s količinom vremena izvanškolskih aktivnosti srednjoškolaca. U ostalim istraživanjima ne nalazi se ta povezanost (Smith, SA., 2010).

Navedeni rezultati pokazali su kako na promatranom uzorku ispitanika ne postoji znatna ovisnost o internetu s obzirom na to da 167 njih (28,0%) ne pokazuje nikakve znakove ovisnosti, a samo 6 (1,0%) ispitanika ima visoku razinu ovisnosti o internetu dok neka druga istraživanja provedena u Hrvatskoj pokazuju 3,4% ispitanika visoke razine ovisnosti (Černja i sur., 2019), no zbog konzistentnosti rezultata ovog istraživanja

s ostalim istraživanjima provedenim na tu temu, možemo zaključiti kako internet može biti indikator problema u budućnosti. Primjerice, EUROPOL u izvješću navodi da je količina otkrivenog mrežnog materijala seksualnog iskorištavanja djece koja uključuju samogenerirani eksplicitni materijal i dalje u porastu; istraživanja pokazuju da je 88% samostalno generiranog seksualno eksplicitnog sadržaja koji djeca objavljuju preuzeto s izvorne mrežne lokacije i preneseno na drugu mrežnu lokaciju bez znanja djeteta (EUROPOL, 2019; ECPAT, 2018); u Republici Hrvatskoj od 2008. do 2017. raste i broj prijavljenih izravnih i neizravnih računalnih prevara sa 346 na 1114 (Protrka, 2019).

6. ZAKLJUČAK

Kasno djetinjstvo i rana adolescencija predstavljaju stresnija životna razdoblja zbog procesa tjelesnog, kognitivnog, emocionalnog i socijalnog sazrijevanja. S obzirom na to da je prisutnost interneta u našem životu neizbježna, što uz brojne pozitivne može donijeti i negativne posljedice (zlostavljanje, krađa identiteta, govor mržnje, seksualno iskorištavanje maloljetnika i sl.), radi zaštite djece i mladih potrebna je multisektorska suradnja na edukaciji i prevenciji korisnika jer je jedino tako omogućen preduvjet za razvoj zdravog, produktivnog i sigurnog društva.

LITERATURA

1. Ajduković, M., Keresteš, G. (2020). Etički kodeks istraživanja s djecom. Preuzeto s: <https://fdmri.uniri.hr/wp-content/uploads/2022/03/Eticki-kodeks-istrazivanja-s-djecom.pdf> (2. 2. 2023.).
2. Andrie, E. K., Tzavara, C. K., Tzavela, E., Richardson, C., Greydanus, D., Tso lia, M., i Tsitsika, A. K. (2019). Gambling involvement and problem gambling correlates among European adolescents: results from the European Network for Addictive Behavior study. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 54(11), 1429–1441. <https://doi.org/10.1007/s00127-019-01706-w>.
3. Anić V, Goldstein I. (2007). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Jutarnji list i Novi Liber.
4. Bilić, V., Ljubin Golub, T. (2011). Patološko igranje videoigara: uloga spola, samopoštovanja i edukacijske sredine. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* 47(2), str. 1-13.
5. Carević, N., Mihalić, M., Sklepić, M. (2014). Ovisnost o internetu među srednjoškolicima. *Socijalna politika i socijalni rad* 2(1), str. 64-81.
6. Černja, I., Vejmelka, I., Rajter, M. (2019). Internet addiction test: Croatian preliminary study. *BMC psychiatry*. 19(1), str.1-11.
7. Chung, T. W., Sum, S. M., Chan, M. W. (2019). Adolescent internet addiction in Hong Kong: Prevalence, psychosocial correlates, and prevention. *Journal of Adolescent Health*. 64(6), str. 34-43.

8. Ciboci, L., Ćosić Pregrad, I., Kanižaj, I., Potočnik, D. i Vinković D. (2020). Nacionalno istraživanje o sigurnosti djece na internetu HR Kids Online. Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu. Preuzeto s: <http://hrkids.online/prez/EUKid-sOnlineHRfinal.pdf> (2. 6. 2020.).
9. Duong X. L., Liaw Shu-Yi, Mathurin Augustin J. L.(2020). How has Internet Addiction been Tracked Over the Last Decade)A Literature Review and 3C Paradigm for Future Research. *International Journal of Preventive Medicine* 11, str.1-11.
10. ECPAT International (2018). Trends in online child sexual abuse material. Bangkok: ECPAT International.
11. EUROPOL (2019). Internet organised crime threat assessment (IOCTA), Preuzeto s. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2019> (14. 7. 2022.).
12. Faraci, P., Craparo, G., Mesina, R., Severino. S. (2013). Internet Addiction Test (IAT):Which is the Best Factorial Solution?.*Journal of Medical Internet Research* 15(10), str. 1-11.
13. Hassan, T., Alam, M. M., Wahab, A., Hawlader, M. D. (2020). Prevalence and associated factors of internet addiction among young adults in Bangladesh. *Journal of the Egyptian Public Health Association*, 95(1), str.1-8.
14. Internet World Stats. (2022). Internet Users in the World.URL: Preuzeto s: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> (14. 7. 2022.).
15. Kuss, D. J., Griffith, M. D., M, Karila, L., Billieux, J. (2014). Internet addiction: A systematic review of epidemiological research for the last decade. *Current pharmaceutical design*, 20(25), str. 4026-4052.
16. Petry, N. M., Rehbein, F., Gentile, D. A., Lemmens, J. S., Rumpf, H. J., Mößle, T., Auriacombe, M. (2014). An international consensus for assessing internet gaming disorder using the new DSM-5 approach. *Addiction*, 109(9), str.1399-1406. <https://doi.org/10.1111/add.12457>.
17. Protrka, N. (2019). Računalna prijevarena – analiza djelotvornosti otkrivačke djelatnosti. *Policija i sigurnost*, 28 (3/2019.), 270-283. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/225567>.
18. Puharić, Z., Stašević, I., Ropac, D., Petričević, N. i Jurišić, I. (2014). Istraživanje čimbenika nastanka ovisnosti o internetu. *Acta medica Croatica*, 68(4-5), str. 361-372.
19. Radat, K., Breitenfeld, D., Jovović, I., Lesički, J. i Đura, Lj. (2010). Hvala ne ovisnosti o alkoholu, drogi, internetu, kocki i kladenju. Društvo za socijalnu podršku, Zagreb. Preuzeto s: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/http://www.drustvo-podrška.hr/wp-content/uploads/2014/06/Hvala_NE_web.pdf (14. 7. 2022.).

20. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. *Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*. 1(2), str. 81-96.
21. Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S. i Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. Preuzeto s :<https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01of0> (7. 2. 2023.).
22. Smith, S. A. (2011). A Study Of Lipscomb University Students Internet Use and Involvement in Extracurricular Activities. Union university School of education, Doktorska disertacija.
23. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) (2012). Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema. Deseta revizija. Medicinska naklada Zagreb.
24. Tsitsika, A., Critselis, E., Janikian, M., Kormas, G., i Kafetzis, D. A. (2011). Association between internet gambling and problematic internet use among adolescents. *Journal of gambling studies*, 27(3), 389-400. <https://doi.org/10.1007/s10899-010-9223-z>.
25. Vannucci, A., Simpson, E. G., Gagnon, S. i Ohannessian, C. M. (2020). Social media use and risky behaviors in adolescents: a meta-analysis. *Journal of Adolescence*, (79), str. 258-274. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.01.014>.
26. Vejmelka, L., Strabić, N. i Jazvo, M. (2017). Online aktivnosti i rizična ponašanja adolescenata u virtualnom okruženju. *Društvena istraživanja*, 26(1), str. 59-78. <https://doi.org/10.5559/di.26.1.04>.
27. Vincek Škvorc., M. (2013). Zavodljivi svijet interneta – droga 21. stoljeća. Stručni skup Ludbreg Preuzeto s: http://os-ludbreg.skole.hr/upload/os-ludbreg/newsattach/662/Ovisnost_o_internetu.ppt(14. 7. 2022.).
28. Young, K. S. (2009). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3): str. 237-244.

Abstract

Zrinka Puharić, Ivana Meter, Filip Puharić, Damir Lauš

Internet addiction – are we in danger?

Out of the world's population (7.9 billion), the number of Internet users until the first half of 2022 amounted to approximately 5.3 billion. The prevalence of the Internet in Croatia (4.1 million inhabitants) reached 3,787,838 users. The paper examines the internet addiction of 588 high school students. The first part of the standardized survey (K. S. Young) presents the sociodemographic data, and the second part contains the addiction scale. The results of the study show that mild addiction is shown in 354 (60.8%) respondents, moderate in 59 (10.1%), and severe in 6 (1%) respondents.

The results on the mild addiction scale show that the result is statistically significantly influenced by the type of school (gymnasium vs technical school), increased frequency of alcohol consumption and active involvement in free activities outside of school.

The results on the scale of the medium level of addiction with regard to the observed variables do not show a statistically significant influence on the result. The results of the scale of severe level of addiction show a statistically significant impact on the result with regard to the type of school (technical vs gymnasium) and the place of residence (village).

Logistic regression showed that respondents addicted to the Internet have a 0.655 higher probability of alcohol consumption. Internet in our lives is inevitable and has numerous positive impacts, but it also can bring negative consequences (abuse, identity theft, hate speech, sexual exploitation of minors, etc.). In order to protect young people, multisectoral cooperation in education and prevention is needed.

Keywords: internet addiction, prevention, education, high school students, sociodemographic variables.